

שבועות י: -יא

משה שווערד

שבועות י:

1. חידושי הרשב"א מסכת שבועות דף יא עמוד א

מכל מקום קשיא. כלומר בין בקטורת בין בתמידין קדושה שבהם להיכן הלכה, ויש לתמוה למה לא היו מצמצמין בתמידין שלא ישארו בדיר אלא הצריכין בלבד ולא יצטרכו להתנות ב"ד בלב להוציא תמימים בלא מום, ונ"ל משום דלא אפשר דהא תמידין היו צריכין ביקור ארבעה ימים קודם להקרבנות וכדאיתא במנחות (מ"ט ב') וגמרי לה מפסח וכיון שכן יש לחוש שמא השנים המבוקרים יוממו ולפיכך היו צריכין לבקר רבים שאם ימצא שהומם אחד מהם יקריבו אחר במקומו שנתבקר זה ד' ימים, ומצאתי בתוס' שרש"י ז"ל פי' כן שהגזברים לוקחים הרבה מכדי הצורך ונשארין לאחר ר"ח ניסן.

2. חידושי הריטב"א מסכת שבועות דף י עמוד ב

אמר עולא אמר רבי יוחנן תמידין שלא הוצרכו לציבור נפדין תמימים. פירוש תמידין שלא הוצרכו פירש רש"י ז"ל שהם ארבעה טלאים שנותרו בלשכת הטלאים של תמידין ביום אחרון של אדר, דקיימא לן (ערכין י"ג א') שאין פוחתין לעולם בלשכת הטלאים מששה טלאים שיוכלו לברור מהם שנים לתמיד של שחר ותמיד של בין הערבים לקיים את הכבש האחד המיוחד (מגילה כ"ח א'), וכשנטלו מהם שנים ליום אחרון של אדר נותרו שם ארבעה שלא הוצרכו, שהרי למחרתו בר"ח ניסן אין להם להקריב אלא מתרומה חדשה של שנה הבאה שמתחדשת בניסן, ואיכא דקשיא ליה למה אין לוקחין ביום אחרון של אדר שני טלאים מתרומה ישנה וארבעה בהקפה לצורך מחר, שלא מצינו שלא יוכלו לקנות טלאים משנה זו לשנה אחרת ובלבד שיפרעום מתרומה חדשה, ולא מילתא היא, כי הגזברים לא היו לוקחין הטלאים ששה ששה שאין עניות במקום עשירות, אלא הם היו לוקחין טלאים לרוב בשנה לקיים מצות הכבש האחד המיוחד ואח"כ נותנין מהם בלשכת טלאים ששה ששה.

3. ספר טורי אבן על מסכת מגילה - דף כט/ב

כמאן דלא כרשב"ג. ק"ל ולרבנן מי נחא הא כיון דשואלין ל' יום קודם למעשה והא בניסן בעי אקרובי מתרומה חדשה וקיי"ל דתמיד טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה, א"כ תמיד של ר"ח ניסן צריך ללוקחו ד' ימי קודם לו וצריך שתהי' תרומה חדשה בו ביום, וא"כ אע"ג דקרינן אדר ליכא ל' יום עד הפרשת תרומה חדשה, ולא מיבעי למאי דפי' התוס' ספ"ג דסוכה (דף מ"ב ע"א) גבי הא דאמר התם שהביא מלישכה שאינה מבוקר' דביקור ד' ימי' בתמיד מעכב. אלא אפי' למאי דפי' בחידושי התם דביקור אינו מעכב מצוה מיהו איכא הרי הא דא"ר טבי דקרבנות ציבור מצוה להביא מתרומה חדשה נמי אינו אלא למצוה בעלמא דהא אם הביא מן הישן יצא כדאמר' בפ"ק דר"ה (דף ז' ע"א) אפי' תיקנו להקדים פ' שקלים מר"ח אדר משום מצוה דתרומה חדשה, והה"ל דמשום מצות ביקור אע"פ שאינו מעכב אפי' ראוי להקדים ל' יום קודם ביקור, וכ"ל דביקור קודם להקדישו סגי וא"נ א"צ הפרשת תרומה חדשה עד ר"ח ניסן ותמיד של ר"ח יבוקר ד' יום קודם להקדישו. ליתא דהא אמרינן בפ"ק דשבועות (דף י') תמידין שלא הוצרכו לציבור נפדין תמימי' לרבנן ופרש"י שלקחן ממעות תרומת הלישכה, ותנן אין פוחתין מו' טלאים המבוקרים וכשמגיע ר"ח ניסן לא הו' מקריב שוב קרבנות ציבור ממעות התרומה של אשתקד ונמצא בכל שנה ושנה ד' טלאים ממעות תרומה הישנה והיינו לא הוצרכו לציבור להקריב בשנה שעברה, והא טעמא דאין פוחתין מו' טלאים המבוקרים הוא משום דתמיד טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה כדאמר' בפ"ד דמנחות (דף מ"ט) ופ"ב דערכין (דף י"ג), וש"מ דטעון ביקור אחר לקיחתו והקדישו דאי בקודם סגי למה ליה ללקחם ולהקדיש לאותן ד' טלאים שלא הוצרכו יבקרם קודם לקיחתו והקדישו ואח"כ יקחם מתרומה חדשה בר"ח ניסן ויקדשם. אלא ודאי ביקור קודם לקיחתו והקדישם לא מהני ובע"כ צריך ללקחם מתרומה ישנה קודם ביקור.

4. שערים מצויינים בהלכה

א"ל רב חסדא מאן ציית לך ולר' יוחנן רבך וכו'. הנה מצינו כמ"פ בש"ס לשון קשה כזה שאמר רב חסדא, ועי' במס' פסחים (לג'): שאמר טומאה שבהן להיכן הלכה, ובמס' כתובות (ט). אמר היתר שבהן להיכן הלך, וכאן, ובמס' מעילה (יב). אמר וקדושה שבהן היכן הלכה, ואפשר משום דרב חסדא היה עוקר הרים וכמש"כ התוס' במס' עירובין (מ. ד"ה אדעתא), ודרכו של עוקר הרים מחמת חריפותיה משתמש בדיבורים קשים, וכבר

עמד בתשו' חות יאיר (ס" קנב) אהא דמצינו כמה פעמים בש"ס שהיו משתמשים בלשונות חריפים וזלזולים, עי' מס' יבמות (ט). ובמנחות (פ'): שאמר רבי ללוי תלמידו כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו. וע"ע בספרו מר קשישא (ערך כמדומה). ועי' מה שכתבנו במס' יבמות (שם ד"ה כמדומה).

5. חידושי הרישב"א מסכת שבועות דף י עמוד ב

אבל מפירוש רש"י ז"ל נראה שהפרשה זו היתה מתרומת הלשכה, אלא שזיכו בהם לאחד מן הגזברים במקום האומנין לענין זה כדי שיחזרו חולין, ולא שזיכו להם בתורת פירעון גמור, דאם כן היאך חוזרין ופורעין אותם פעם שניה מן הקטורת, אלא שיקבלו אותם כעין משכון דבהכי יצאו לחולין לחלל הקטורת עליהם, אבל אין פירוש זה נכון, שאם לא זיכו אותם זכייה גמורה, זכייה אין כאן ומשכון אין כאן ובקדושתן הן עומדין, ואין לנו אלא פירוש הירושלמי, ומ"מ לשני הפירושים לא גרסינן מפרישין ממנה דהוה משמע שמפרישין אותו מן הקטורת.

6. תוספות מסכת שבועות דף י עמוד ב

מפרישין שכר האומנין - פ"ה שמזכין להן ע"י אחד מן הגזברין ולפי"ה הא דקאמר בסמוך ומחללין אותה על מעות האומנין היינו מדעתן מאחר שכבר זכו בהן ומיהו לשון מפרישין לא משמע אלא הפרשה בעלמא וקאמר נמי נותנין אותה לאומנין בשכרן משמע שעדיין לא זכו בשכרן ולכך נראה דלב ב"ד מתנה עליהן ובהפרשה בעלמא יהיו חולין ואם תאמר ולמה להן כולי האי יתנו הקטורת מתחלה לאומנין בשכרן [1] ומיהו לבן עזאי דאמר במס' שקלים בפ' התרומה (שם) דאין הקדש מתחלל על המלאכה נחא ואפי' לר"ע נמי דאמר מתחלל על המלאכה ה"מ בקטורת דיחיד כגון במקדיש נכסיו והיו בהן דברים הראוים לקרבנות צבור דגבי הני מיתניא אבל [2] בקטורת של צבור החמירו טפי [3] אי נמי הכא איירי בשכר פטום אומני הקטורת של שנה חדשה וצריך ליתן להן מתרומה חדשה ולמאי דאמרינן במעילה בפרק ולד חטאת (דף יד: ושם) דהני אומנין באומני הבנין מ"מ אין יכולין לתת הקטורת בשכרן דאין נותנין שכרן אלא מקדושת בדק הבית.

7. חידושי הרישב"א מסכת שבועות דף י עמוד ב

וא"ת למה לך כולי האי נמכור אותה מיד לאחרים כדעבדינן מתמידין שלא הוצרכו וצא בכך לחולין ונחזור ונקח אותה ממצות הלשכה, [1] י"ל שזו כבר פירשה רש"י ז"ל דהא דעבדינן צניעא מילתא טפי, דבשלמא בטלאים של תמידין אין ידוע לכל שהן של תמידין דהרבה יש של חולין, אבל קטורת ליכא אלא של צבור ומיגניא מילתא לזבונה.

8. חידושי הרשב"א מסכת שבועות דף י עמוד ב

[2] ואולי מפני שפעמים רבות נפדין ע"י מום אפי' עכשיו שנפדין בלא מום אינו מתפרסם כ"כ ולפיכך לא חששו כאן מפני הרואין אבל בקטורת שאינה יוצאה לחולין אלא עכשיו חששו בה ועושין דרך צינעא.

שבועות יא

9. תוספות מסכת שבועות דף יא עמוד א

הוכשרו ליפסל בטבול יום - וא"ת כי לא קדשו בכלי נמי ליפסל בטבול יום מידי דהוה אחולין שנעשו על טהרת הקודש דמיפסל בטבול יום כדמוכח בסוף נדה (דף עא: ושם) דתנן היושבת על דם טהור מערה מים לפסח ודייקינן מערה אין נוגעת לא דחולין שנעשו על טהרת קודש כקודש דמו וי"ל דתנא דהכא סבר לאו כקודש דמו כחזרו לומר דהתם דהרי הוא כמגע טמא מת בקדשים ולא לחולין א"נ הכא מיירי מדאורייתא וה"ה דמקודם לכן מיפסלי מדרבנן ...

10. שערים מצויינים בהלכה

אלא מאי קדושת הגוף היא. מפרש בתו"ח הטעם דקטורת קדושת הגוף היא, משום דחשיבה וחביבה מהקרבנות כדאיתא במדרש רבה (קרח יח-ח) דהקטורת תשמיש החביב מן הכל הוא, הקטורת חביבה מן כל הקרבנות, לפיכך כשהיה מקדשה ואמר יהא זה קטורת, היה חל עליה קדושת הגוף אחר כתישה במכתשת שהיתה ראויה להקטיר, וכמו שחל קדושת הגוף על הבהמה כשאמר יהא זה לעולה, אבל מנחה דלא חשיבה כולי האי, לכך לא הוכשרה ליפסל בטבול יום אא"כ קדשו בכלי.

11. תוספות מסכת שבועות דף יא עמוד א

הואיל וצורתה כל השנה כולה – [1] פ' בקונטרס שאין מראיתה משתנה הלכך אע"ג דקדושת הגוף היא לא מיפסלא בלינה מיהו משקדשה בכלי ליקרב גזור בה רבנן לינה דלמא אתי לאכשורי בשאר קרבנות המתקדשים בכלי ולפי' אי אפשר לה ליפסל אלא מדרבנן וקשה דבפרק הוציאו לו (יומא דף מח. ושם) בעי רב פפא חישוב בחפינת קטורת מהו ופשיט לה מהא דאמר ר"ע הסלת והלבונה והגחלים והקטורת שאם נגע טבול יום במקצתן פסל את כולן ומדפסיל טבול יום פסלה נמי לינה ומדפסלה לינה פסלה נמי מחשבה והקשה בקונטרס שם דאמאי לא מייתי ראייה מהכא דפסלה לינה וליכא למימר דהתם מייתי ראייה דמדאורייתא פסלה לינה ומהכא ליכא לאוכוחי דפסלה מדאורייתא דהא לפ"ה דהכא ע"כ לא פסלה אלא מדרבנן [2] לכ"נ לפרש שאני קטורת הואיל וצורתה כל השנה כולה שעיקר מצותה בכך לעשותה כולה בתחלת השנה ולאחר קידוש כף אפשר דמיפסלא מדאורייתא כשאר קרבנות ...

12. שערים מצויינים בהלכה

הקשה הגאון מליסא בספרו נחלת יעקב אהא דפריך במס' מנחות (צה:) לגבי לחם הפנים, כיון דאפייתן בפנים תגור מקדשן, והא מיפסל בלינה, דהרי מבואר כאן דאם מצותה בכך לא מיפסל בלינה. ובתשו' מהרש"ם (ח"ב סי' יד) תירץ דבגמ' שם מבואר, כיון דאי מיפסל בלינה דוחה את השבת, ואפשר לאפותן בשבת, א"כ לא הוי מצותו בכך, דהרי אפשר לאפותן בשבת, ומבואר בתוס' מס' יבמות (ד. ד"ה לא תעשה) דאם אפשר בענין אחר לא הוי מצותו בכך, עי"ש בזה.

13. שערים מצויינים בהלכה

✓ ועי' בתוס' במס' סוכה (מב. שאינו) שמשמע שביקור ד' ימים קודם שחיטה מעכב. ובכפות תמרים (שם) תמה על התוס' מניין להם זה, וכתב שהרמב"ם לא ס"ל כן מדלא הביא דין זה. ויש שהביאו ראייה מהא דמס' מנחות (סד:) דהיו משלשלין להם דיגריין בקופה, ומעלים להם תמידים, והיאך הקריבום הלא טעון ביקור, וע"כ מוכח מזה דביקור לא מעכב. ועי' בשו"ת תורת חסד (או"ח סי' כג). ועי' במנ"ח (מצוה ה) שהוא רק לכתחילה, ואפילו נשחט בלא ביקור כלל הקרבן כשר, רק דגזירת הכתוב בתמיד ובפסח לכתחילה, דלא מחזקין איסורא. ובהגהות המו"ל הביא מפירוש הר"ש משאנץ והראב"ד בתורת כהנים (פ' ויקרא – נדכא פ"ג ה"ב) דביקור מעכב. ועי' באור זרוע (פסחים סי' רטז, רכח) שנסתפק בזה. שוב ראיתי בטורי אבן (מגילה כט:) דס"ל דביקור אינו מעכב רק מצוה לכתחילה.

14. חידושי הריטב"א מסכת שבועות דף יא עמוד א

אמר רבה לב בית דין מתנה עליהם. פירוש על התמידין בעת קנייתם שאם לא הוצרכו יהיו לדמיהן, וכשלא הוצרכו אין כאן קדושת הגוף והרי הם כתלויים ועומדים אם הוצרכו אם לאו, ולא שייך הכא לומר דבדאורייתא אין ברירה אלא במתנה על אחת משתי דברים כדמוכחנא בדוכתה במסכת עירובין (ל"ו ב') בס"ד, ומדנקט לישנא דלב בית דין מתנה משמע שאין צריך תנאי מפורש וכמפורש דמי, ודברים כאלו בלב כל אדם והיו דברים, דמסתמא כל מה שיכולין בית דין לתקן בהם יתקנו.

15. שערים מצויינים בהלכה

על שני דברים. ועי' בחזון איש ליקוטים (סי' כד) דלפי מה שמבואר במס' נדרים (כט.) דקדושת הגוף לא פקעה בכדי, אי אפשר לפרש הכא שהב"ד מתנים דמה שיתותר תיפקע קדושתה, וצריך לפרש שתנאי ב"ד הוא על מה שיתותר שלא יתקדש מתחילה, והקשה על זה היכי חוזרין את הקטורת מתרומה חדשה, והרי נתברר שנתפטם

מעיקרא בלא קדושת הגוף, ובקטורת בעינן שיתקדש קדוה"ג בשעת פיטומו, וכדאמרינן במס' כריתות (ו.) כו', ועי"ש שצידד לומר דהתנאי ב"ד אינו על למפרע שלא יוקדש המותר מתחילה, אלא לב ב"ד מתנה שכשיהא מותר, תיפקע קדושתו מכאן ולהבא, ואע"פ שקדוה"ג לא פקעה בכדי זהו כשעדיין ראוי למצותו, אבל כשעדיין ראוי למצותו שפיר מצו ב"ד לעשות תנאי.

סימן ח

בענין לב ב"ד מתנה

דף י"א מ"מ קשיא וכי קדושה שבהן
להיכן כלכה אמר רבה לב ב"ד מתנה
עליהם וכי וכחז החזון איש מנחות סי'
כ"ח סק"ז והערה בחז"ל נזיקין ש"ל
כעת ליקועים סי' כ"ד, דלכאורה לפי
המבואר בגמרא (נדריס כ"ט) דקדוה"ג
לא פקעה בכדי, א"א לפרש הכא שכב"ד
מתנים דמה שיחזר תיפקע קדושתו דכא
זכ א"א להיות דקדוה"ג ל"פ בכדי, ולריך
לפרש שהנאי ב"ד הוא על מה שיחזר
שלא יתקדש מתחילה [ואין זה שייך לצרירה
עיי"ש בחז"ל] אך לפי ק"ט הכי מחזרין
ולוקחין את הקטורת מתרומה חדשה וכרי
נהדר שחפטים מטיקרא בלא קדוה"ג
ובקטורת צעיין שיחזר קדוה"ג בשעת
פיטומו וכדאמרינן כריתות ד"ו א' קודש
הוא קודש תהי לכם כל מעשי לא יהיו
אלה בקודש וצירושלמי שקלים פ"ד ה"ג
פטמה בחולין ריב"ה אמר פסולה ופסק
הרמב"ם ז"ל הכי צ"ב מהלכ' כלי המקדש
היו דהמפטם את הקטורת בכלי של חולין
פסולה וע"ש כ"מ ומל"מ, וכדאמרינן בסוגיין
דנחמה במכתשה הוכשרה להפסל בצצוי'
משום דנתקדשה קדוה"ג וצירושלמי שקלים
שם אמרינן אייתי דריב"ה [דאמר שאם
פיטמה בחולין פסולה] כשמואל דאמר
מכתשה עשו אותה בכלי שרת לקדש, מכ"ז
משמע שהנאי הקטורת שיבא פיטומו
בקדוה"ג וא"כ האי מותר שמחמת הנאי
לצ ב"ד הוצר שלא הוקדש מעולם
בקדוה"ג דקטורת הכי מהכשר כשחזרין
ולוקחין אותה מתרומה חדשה.

וצידד מן לומר דהנאי ב"ד אינו על
למפרע שלא יוקדש המותר מתחילה,
אלא לב ב"ד מהנה שבטיבא מותר תיפקע
קדושתו מכאן ולהבא וא"ע שקדוה"ג לא

פקעה בכדי זהו כשעדיין ראוי למאותו
אבל כשאינו ראוי למאותו [כי הכא דקדושה
זו שמתקדשה בשנה זו אינה ראויי לשנה
הבאה דצעיין מתרומה חדשה] שפיר מ"ז
ב"ד לאתנויי וכעין ה"א דקדשים שמתו דפקע
קדוה"ג עיי"ש היטב בחז"ל מש"כ עוד
בזה ושוב העיר ע"פ מש"כ החוספות מנחות
מ"ו א' ד"ה איזו שאם עשן קדושת תנור
כשפודם החלות פקעה קדושת תנור, וא"כ
הכא ג"כ אפי' אי מחמת לב ב"ד רק להבא
נפקע הקדושה פקעה הקדושה מכתשה
וכו"ל כחפצמה שלא בכלי שרת, וכיכי
כשרה כשחזרין ולוקחין אותה מתרומה
ושאר שם צ"ע עיין שם.

כשניתותר שמחמת לב צ"ד הוצרר שלל
 נחקדש נמי שפיר קרינן צ"י בקודש תחי,
 ואלע"פ שמצורר צהדיא צהרמז"ס ז"ל פ"צ
 מכלי המקדש ה"ו דאפילו פיומח צכלי
 קודש חלל שחיה היחא חולין פסולא
 [דמשמע ליה שדין בקודש תחי כולל נמי
 שחכא גופה קודש עיין כ"מ ומל"מ שס
 וע"פ צירושלמי דשקלים במ"ג] מ"מ ו"ל
 דזה דוקא כשהוא חולין חלל כשהוא
 בקדושת תרומת הלשכה אעפ"י שאינו
 בקדושה"ג דקטורת שפיר כשרה דכא בקודש
 קרינן צ"י, זולת לשון צירושלמי דשקלים

אכן לענ"ד יש לחלק דודאי כיכי דאמר
 תורה כלי היינו כל"ש ככוונה שצטע
 עשיי תתקדש צאותו כלי, חלל גבי קטורת
 לא כתיב כלי רק כתיב קודש היא קודש
 תחי שכל מעשי בקודש וי"ל דסגי בזה
 נמי כשנעשה צכלי קודש של צד"צ ולא
 כלי שרת דמ"מ בקודש מיקרי ואין כאן
 חובב שתתקדש בקטורת קדושה"ג חלל
 שממילא מכיון שהמכתשת היא כל"ש מתקדש
 קדושה"ג כל היכא שלא עשו צ"ד תנאי, חלל

17. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן לה [ג]

ובירושלמי שקלים (פ"ד ה"ג) אמרינן בקטורת דאם פייטמה בחולין פסולה ומפקינן לה מקרא דקדש היא שתהא עשייתה בקדש ואמרינן שם דמכתשת עשו אותה ככ"ש לקדש ופרכינן א"כ איך מותר הקטורת נפדה הא דבר הקדוש בכ"ש אינו נפדה ואמרינן שם דקל הוא שהקילו במותרות דלב ב"ד מתנה עליהם ע"ש והנה יש לעיין דאם התנאי הוא בקידוש כ"ש שאותו המותר לא יקדשה המכתשת א"כ תקשה למ"ד כ"ש מקדשין שלא מדעת וכמו שהקשו התוס' מנחות (ע"ט ע"ב) ד"ה וליתנו גבי שמן שהופרש למנחה זו כו' איך מהני תנאי ב"ד הא כ"ש מקדשין שלא מדעת ותי' שם דחולין לא מקדשי היינו דהתנאי ב"ד הוא שיהיו חולין לגמרי וא"כ אין כ"ש מקדשתן ע"ש אבל הכא בקטורת אי אפשר לומר דב"ד מתנין שהמותר יהיו מעיקרא חולין דא"כ פסול הוא דפייטמה בחולין פסולה ואפשר שב"ד מתנים שהמותר יהיה לדמי נסכים ובכה"ג אין המכתשת מקדשתן כמו דאינו מקדש חולין כיון שהם רק קדושת דמים ולענין הכשר הקטורת כיון שאינה חולין גמורין חשיב מעשיה בקדש וצ"ע:

18. דף על הדף שבועות דף יא עמוד א

בגמ': לב בית דין מתנה עליהן כו'. כתב המחבר או"ח סי' קנ"ד סעיף ח' הארון (הקודש) וכל מה שעושין לספר תורה, מועיל בו תנאי להשתמש בו שאר תשמיש, ואפילו דחול.

וכתב ע"ז הרמ"א: ונהגו ליהנות בכמה הנאות בדברי קדושה, כגון מטפחת של ספרים, ושולחן שבבית הכנסת, ומעילים של ספר תורה, וכתבו הטעם (תרומת הדשן סי' רע"ג) משום דכיון שנהגו כן, ואי אפשר להזהר, לב בית דין מתנה עליהם מעיקרא, כדי שלא יבאו בני אדם לידי תקלה, ואע"ג דלא התנו כאילו התנו דמי.

וכתב שם במג"א (ס"ק ט"ו) דמ"מ לכתחילה יש להתנות כשמנדב דבר או הגזברים כשקונים דבר לבית הכנסת, שיהיו רשאים בני אדם להשתמש בהם. ועיין שם בהגהות חת"ס מש"כ בזה, אי ביחיד המקדיש דבר שייך בזה גם כן לב בית דין מתנה, או רק בציבור שהם מקדישין על דעת הבית דין.

19. תוספות מסכת שבועות דף יא עמוד א

פר ושעיר של יום הכפורים – [1] פי' בקונטרס דלכך ימותו דלא חזי לשנה הבאה משום תרומה ישנה ובפ' שני שעירים (יומא דף סה:) ליתא למסקנא הכי אלא מסקינן דלא בעינן חדשה אלא למצוה [2] וטעמא דימותו משום דחיישינן לתקלה.

20. תוספות מסכת שבועות דף יא עמוד ב

אי הכי נשחטה תפדה הא בעינן העמדה והערכה - תימה דמשמע דאי קדשי מזבח היא ניהא והא רבי יוחנן אית ליה בפרק בתרא דתמורה (דף לב: ושם) דאחד זה ואחד זה היו בכלל העמדה והערכה...

21. חידושי הרשב"א מסכת שבועות דף יא עמוד ב

הא דאקשי אב"י לרבא מפר ושעיר של יוה"כ שאבדו לימא לב ב"ד מתנה עליה, נראה דלא לאפלוגי עליה ולמימר דלדידי' לא אמרינן לב ב"ד מתנה עליה וקטורת טעמא משום דס"ל דקדושת דמים היא, דא"כ מאי מקשה מפרה אדומה ואע"ג דס"ל דפרה קדושת הגוף היא, אלא ודאי אב"י קבולי קבלה מיניה דלב ב"ד מתנה ואפי' בקדושה"ג אלא דאקשויי אקשי ליה ואזיל לאפוקי הלכתא מיניה ולפיכך אקשי לי' מפר ושעיר של יוה"כ שאבדו, וכי פריק

שאני אבודים דלא שכיחא אקשי לי' מפרה אדומה דלא שכיחא נאה כדי שיתנו אם ימצא נאה יותר ממנה שתפדה זו ואי נמי שתשחט שלא ע"ג מערכתה דנוהרין בה טובא ואפ"ה אמרינן שנפדית, ואי אמרת בשלמא דלב ב"ד מתנה עליהן אפי' במאי דלא שכיח נחא לן פרה וקשיא לן מפר ושעיר של יוה"כ, ופריק דשאני פרה דקדושת דמים היא ואינה צריכה העמדה והערכה דר' שמעון היא, כנ"ל פי' שמועה זאת. ומ"מ משמע מהכא דכל שנפדה מחמת לב ב"ד לא בעי העמדה והערכה, דאי לא תימא הכי אפי' לדידיה דס"ל דקדושת הגוף היא אלא דלב ב"ד מתנה עליהן כ"ש דתקשי אלא מאי קדשי מזבח היא אלא דלב בית דין מתנה עליה נשחטה תפדה והא בעינן העמדה והערכה, אלא ודאי כדאמרן דלב ב"ד מתנה דאפי' נשחטה תפדה כדברים שאינן צריכין העמדה והערכה משום קושטא דמילתא דלב ב"ד מתנה עליה שלא תהא קדושה, כנ"ל.

22. חידושי הריטב"א מסכת שבועות דף יא עמוד ב

א"ל אבודין קאמרת וכו' והרי פרה לא שכיחא וכו', פירוש וקושיין מדקתני מצא נאה הימנה תפדה, וקס"ד דטעמא משום דלב בית דין מתנה עליה ואע"ג דלא שכיחא למצוא נאה הימנה, וקשה טובא דהא סוגיין דאביי מירכסא אהדדי, מעיקרא לא בעי לומר לב בית דין מתנה אפילו על התמידין דשכיח, והשתא מקשה דלב בית דין מתנה אפילו במילתא דלא שכיחא, וי"ל דאיהו מסדר משניות לפני רבו הוא דקשיין ליה אהדדי כי היכי דליתרצינהו ניהליה בדרך קושיא ותירוץ, ואשכחן ליה דכוותיה בריש פרק נערה שנתפתה (כתובות מ"ב א'), א"נ אביי סבר דבמלתא דהויא תקנה בלב בית דין מתנה לגופה של מצוה לעשותה מן המובחר, כגון זו של פרה שמצוה בכל נאה שאפשר, מודה דלב בית דין מתנה אע"ג דלא שכיחא, אבל בדבר שאין בו אפילו הדור במצוה גופה שהופרשה לענין מצותה כגון הא דתמידין וקטורת, סבר שאין לב בית דין מתנה אפילו במילתא דשכיחא, כנ"ל.

23. תוספות הרא"ש מסכת שבועות דף יא עמוד ב

לעורה. והא דאמרין בזבחים בפ' טבול יום דקדשים פסולים נקברים אגב עורן ה"מ בקדושת הגוף.

24. דף על הדף שבועות דף יא עמוד ב

בגמ': הרי פרה וכו' מצא אחרת נאה הימנה תפדה וכו'.

בשול"ת חכם צבי (סי' מה) הסתפק בענין מי שהיה רגיל בשמן זית להדליק נר חנוכה, ולילה א' פשפש ולא מצא, והכין לו נרות של שעוה, וקודם שהדליק הביאו לו שמן זית דיגמור מצותו בנרות שעוה, תיתי דונג דהקדים וידחה שמן זית. והאריך בהרבה ראיות לענין זה. ובתו"ד הביא ממש"כ כאן בגמ': מצא אחרת נאה הימנה, תפדה ע"כ. ומוכח דיש לעשות המצוה מן המובחר.

ובשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' ל') הביא ראייתו ודחה עפ"י המבואר להלן (י"ב ע"א): שאני פרה דדמיה יקרין, ופרש"י מש"ה לב ב"ד מתנה, וא"כ ליכא למילף מינה במקום דליכא תנאי כלל עכ"ל.

וכתב רבינו החיד"א בשול"ת שער יוסף (סי' ח'): ולכאורה לא זכיתי להבין דבריו, דמאי איריא דלב ב"ד מתנה, הא אי אמרת דכל שהכין הדבר למצוה אע"ג דנזדמן לו לעשות מצוה מן המובחר לא אמרינן קמא בטיל, אמאי הוצרכו להתנות מעיקרא ע"ז.

ופוק חזי מ"ש הריטב"א ז"ל בחי' כ"י וז"ל, והרי פרה דלא שכיח וכו', וקשה טובא, דהא סוגיין דאביי קשיא אהדדי, מעיקרא לא בעי לומר לב ב"ד מתנה אפי' על התמידין דשכיח, והשתא מקשה דלב ב"ד מתנה אפי' במילתא דלא שכיח, וי"ל וכו', א"נ דאביי סבר דבמילתא דהויא תקנה בלב ב"ד מתנה לגופה של מצוה לעשותה מן המובחר, כגון זו של פרה שמצוה בכל נאה שאפשר, מודה דלב ב"ד מתנה אע"ג דלא שכיח, אבל בדבר שאין בו אפי' הדור במצוה גופה שהופרש לענין מצוה, כגון הא דתמידין וקטרת סבר שאין לב ב"ד מתנה אפי' במידי דשכיח עכ"ל, הרי דמשום לעשותה מן המובחר לב ב"ד מתנה.

והיה נראה לומר לקוצר עניות דעתי דכונת הרב שבות יעקב ז"ל, דכיון דכשלקחו הפרה כשלא התחילו לעסוק בה אם מצאו נאה הימנה איבעיא להו משום מצוה מן המובחר לפדותה, דאכתי לא התחילו במצוה, לכך הוצרכו ב"ד להתנות, וכיון דנחתו להכי מתנים דאף שהתחילו במצוה ומצאו נאה הימנה תפדה, אמנם בעלמא כל שהתחיל במצוה אין לו לדחותה משום מצוה מן המובחר.

אמנם אנכי הרואה דסוף סוף הראיה במקומה, דהא דלב ב"ד מתנה אינו אלא לפדותה בלא מום, ומי תלה מה שמחליפים אותה בלב ב"ד מתנה, דכיון דכשהתחילו במצוה אין להם לדחותה, בשביל מצוה מן המובחר, למה יתנו ב"ד על כך לפדותה אפילו התחילו במצוה.

אמנם לקודם עניות דעתי יש לדחות, דשאני פרה דהיתה מצוה חביבה ולא שכיחא והיו עושים בה מעלות יתירות כמבואר בהר"מ פ"ב מה' פרה, אמטו להכי גם כזה היו מדקדקים, ואפי' התחילו לעסוק בה הו' מהדרי אמצוה מן המובחר, ואם מצאו נאה הימנה נפדית, והרי זו מעלה יתירה בפרה ואין למדין ממנה לשאר מצוות.

תדע, דהא הכא משמע דאפי' כשהתחילו לעסוק במצוה פודין אותה בנאה הימנה וכמ"ש מהר"ק ז"ל, ואלו מסוגית פ"ק דיומא (דף ז') שהביא הרב שבות יעקב ז"ל דבעי לאוכיחי ר"ש דטומאה דחיה, מדתניא היה עומד ומקריב מנחת העומר וכו', משמע דכשהתחילו במצוה לא מהדרינן אמצוה מן המובחר, דאי לא מאי ראיא מייתי ר"ש דטומאה דחיה, לעולם אימא לך הותרה בצבור ואין לבייש הבית אב, ושאני גבי עומד דאומר ומביא אחרת לעשות מצוה מן המובחר, אלא משמע, דכל שהתחיל במצוה אין לדחותה משום מצוה מן המובחר וכמבואר לעיל, אלא נראה דשאני פרה כאמור. עכ"ד.